

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Mortale ratione periculi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

Mortale ratione contemptus.

4. Si quis, sive ex malitia, sive ex prava consuetudine, sive ex alia simili causa violat præceptum, non dicitur contemnere: at dicitur, si contemptus est causa cuius peccati, id est scilicet violat quis præceptum, quia contemnit. Quoniam autem contemnere quis potest vel præceptum, seu quod nunc in ius recedit, rem præceptam, vel ipsum præcipientem, seu legislatorem, id est de utroque differendum.

5. Quoad posterius, quando præceptum est divinum, si quis violat præceptum leve, verbi gratia, mendatur, quia contemnit præcipientem, sive formaliter, ut præcipientis est, & superior, sive materialiter, ut talis est in suo esse, semper peccat mortaliter; Ita Val. Less. Suar apud Meroll. 1. d. 2. c. 4. d. 8. num. 136. quia id semper est quid grave contra obedientiam, vel reverentiam debitam Deo, qui est præcipientis in dictis præceptis, quæ propterea vocantur divina.

6. Quando autem præceptum est humanum, si violatur præceptum etiam leve, id quod contemnitur præcipientis formaliter, id est quatenus superior est, atque adeo spernitur ipsa potestas, ac si nullius esset momenti peccatum mortale committitur: Idem *ibid.* At verò si præceptum leve violatur ex eo, quod contemnitur præcipientis materialiter, id est quatenus talis homo est, quia verbi gratia, est imprudens, vel indiscretus, peccatum mortale non committitur. Idem *ibid.* Idemque erit, si quis nolit alicui obedire, non quidem, quia is superior est, sed ne hominem ea re levi solatio afficiat. Ratio horum est, quia in primo casu injuria fit Deo, à quo est omnis legitima potestas: in aliis duobus contemnitur solum ipse homo, & quidem in re levi.

7. Quoad prius, id est quoad contemptum rei præceptæ; si præceptum rei levis est humanum, & illud quis violat, quia spernit ipsum præceptum cum relatione ad præcipientem formaliter, id est spernit, quia illi, ut superiori, non vult se subijcere, mortaliter peccabit; quia tunc contemptus, ut modò dictum est, vergit contra ipsum præcipientem ut sic. Si quis verò illud leve violat, quia spernit sive illam rem levi, sive ipsum leve præceptum sine relatione ad præcipientem, ut sic; vel cum relatione sola ad præcipientem, ut talis homo est, peccabit solum venialiter, quia tunc contemptus cadit in rem vere levi, unde non nisi levis culpabilis erit, idem *ibid.*

8. Quod si præceptum rei levis sit divinum, illudque quis violat, quia spernit ipsam rem levi, seu leve præceptum cum relatione ad præcipientem ut sic, nolens se illi subijcere, certe erit clare mortale. Non enim adeest injuria contra Deum; si verò quis illud leve violat non cum tali relatione, sed solum, (mentitur verbi gratia) contemnens ipsum mendacium, distinguunt Doctores idem *ibid.* Si enim contemnat quasi putans illud præceptum de non mentiendo esse inutile, & vanum, peccat mortaliter, & in hoc fere omnes conveniunt, quia id continet tacitam blasphemiam contra Deum, qualem etiam contineret, si quis contra Christi Domini eadem ratione, ac si essent vana, contemneret: At si putetur quidem utile præceptum, sed parvi pendatur, quia est res levis, & non oblians ad mortale, docet Sanchez in dec. lib. 1. c. 5. n. 11. adhuc esse mortale, quia (inquit) est magna inordinatio, præceptum Dei ita contemnere. Verum Sanchez nimis rigorose loquitur, cum certe illa deordinatio non sit magna, sed levis, ut leve est objectum. Temperat ergo Lessius lib. 2. c. 46. d. 6. n. penult. dicens forte non esse mortale. Ego sequor libens Layman, lib. 1. r. 3. de pec. 7. num. 6. qui absolute, & sine distinctione docet contemptum rei præceptæ levis, quia non redundat saltem graviter contra legislatoris auctoritatem, esse venialem. Ratio autem esse potest, quia in hoc casu non parvipenditur, nisi res levis, & nequaquam redundans, nisi multo remotè, contra Deum. Sanè si ego contemniam non ex alio capite, sed solum, quia est leve quid, satellitem Regis resalutare, graviterne Regem offendo? nequaquam: pari igitur modo propor-

tionaliter in casu nostro. Et ulterior ratio est, quia quando ego contemno rem levi, quia levis est, resolvitur mea culpa in hunc modum. Contemno rem levi, quia levis est, nam si esse gravior, atque adeo gravis injuria Dei non contemnerem.

9. Ex dicto facile colligere potes peccantem ex contemptu duo peccata committere, utrumque explicitè confessario operiendum, quia scilicet primò præceptum in tali materia violat, & quia secundò, vel agit contra obedientiam nolendo se superiori subijcere, vel contra Religionem, Deum præcipientem contemnendo, &c.

Mortale ratione periculi.

10. Veniale imò & quolibet actio indifferens transit in mortale, si in illa advertatur adeffe proximum periculum committendi mortale: ita Doctores max. cit. & passim. Verbi gratia, si quis verbum otiosum dicat feminæ ex quo ipse expectus est sepe aliàs in mortale peccatum esse lapsus, mortaliter peccabit. Ratio est, quia mortale velle convincitur qui tam proximum peccandi periculum sponte subit, juxta illud: *Qui amat periculum, peribit in illud.* Hinc fit, & peccantem debere Confessario aperire speciem peccati, cujus periculo se exponit, illud enim censetur committere: quando quidem eodem præcepto, quo vitare tenemur peccatum, tenemur & illius periculum proximum vitare. Quando ab hac culpa excusamur, urgente nimirum necessitate, & de praxi absolviendi in proximo periculo peccandi constitutos diximus in meth. exp. conf. lib. 3. cap. 5. §. 3.

11. Sed hic tanquam in proprio loco quaeritur. An qui vult committere omnia venialia, quæ se offerunt committenda, peccet mortaliter ratione periculi committendi mortale. Peccat mortaliter docet Sanchez in dec. lib. 1. cap. 5. num. 4. Bonac. d. 2. de pec. q. 3. p. 5. n. 17. quia peccata venialia sunt dispositiones ad mortale.

12. Si vera esset hæc opinio, vix plurimis Fidelibus, qui verbis & factis protestantur se uno esse contentos, non peccare mortaliter; ceterum non admodum laborant de venialibus. Benignior igitur est, immodè & probabilior sententia Castropalaj *op. cit.* r. 1. d. 2. p. 9. §. 3. n. 5. & Salas c. 2. s. 2. q. 88. n. 3. d. 16. s. 2. n. 67. in fine, & s. 2. d. 26. n. 84. negantium. Ratio præcipua sit, quia falsum est venialia esse dispositiones proximas ad mortale, atque adeo proximè periculosas esse sint remotè. Videmus enim plures, quod venialibus non multum curant, vel ad ipsum nomen mortalis horrere, & re ipsa diu à mortalibus abstinerent. Ulterior autem ratio esse potest, quia dum malitia coarctata terminis levis offensæ Dei, minus hominem Christianum afficij, ac percellit: valde urget, & terret, dum transcendit ad gravem ex quo tam diverso affectu, nullo modo judicandum est eum, qui priorem affectum habet, habere posteriorem. Excipe tamen aliquas occasiones sive in genere luxuriæ, sive alterius materiæ, quando ex aliquo capite in illa levi actione verè appareret proximum abendi periculum, sed id non est ex vi peccati venialis, sed ex vi naturæ talis actionis. Certè consuetudo jurandi verum sine necessitate, non videtur Thomæ Sanchez lib. 3. in dec. c. 5. n. 9. occasio proxima jurandi falsum, quia qui curam habet jurandi verum, non ex hoc inducitur ad jurandum falsum, immodè potius abducitur. Simili modo ergo universaliter in casu, de quo agimus, &c.

13. Secundò quaeritur. An qui concupiscit feminam, cujus statum ignorat, aut feminam in communi, peccet peccato stupri, adulterij, vel sacrilegij, ex eo quod exponit se periculo sic peccandi. Affirmat Sanchez lib. 1. in dec. c. 8. n. 5. cui adde Meroll. c. 1. d. 2. c. 4. d. 8. num. 145. alioquin, atque adeo teneri id in confessione explicare. Ratio est, (inquit) quia quantum ex parte sui desiderij fertur in feminam cujuscunque status sit, vel certè se exponit periculo peccandi cum illa, quibuscunque sit conditionibus affecta: excusari tamen sepe sic concupiscentem, ait, quod eam malitiam ejusque periculum non adveniat. Hanc

Hanc excusationem libens amplector, sed doctrinam non
hinc rationem periculi, vel ratione inde terminationis. Non
ratione periculi, siquidem non ferè semper, nec frequenter,
qui concupiscit puellam alicujus conditionis, v.g. solu-
am, concupiscit conjugiam, vel Dedicam, quod est
peccatum majus, quam sit solum concupiscere. Quod
autem ad constituendum culpam ratione periculi sit na-
turaliter ferè semper, vel certe frequenter cadere, dixi-
mus *Opusc. Meth. conf. lib. 3. cap. 3. §. 1.* Nec ratione in-
determinationis, quia cum hic supponatur ignorare sta-
tum, vel à statu abstrahere, contra statum non peccat.
Adde copulam generis erit illa culpa? Primum enim stu-
peat, an adulterij, an potius sacrilegij? Secundò: an
primo erit, an generis inominati. Primum esse
certum? Tertiò, an generis inominati de uno, quam de
non potest, cum non sit major ratio de uno, quam de
alio. Secundum est difficile creditu; quia voluntarium
non est, quod est incognitum. Tertium denique videtur
potius fingi, quam probari.

14. Puto igitur esse peccatum simpliciter fornicationis
de ratio est, quia licet non habeat circumstantiam forni-
cationis, per quam constituitur Fornicatio simplex ut
ne solute, per quam constituitur Fornicatio simplex ut
si habet tamen totum illud malitiam, quod moralis judi-
cio continet simplex dicta fornicatio, & nihil amplius;
sed autem in rebus moralibus ad culpam notionem co-
gnoscendas, seu constituendas satis est.

15. Fateor interim in confessione aperienda esse,
concupitam fuisse à te mulierem, cuius statum ignoras,
vel puellam in communi. Id autem non ob rationem
Sanchez, quæ nobis non arrisit, sed quia, ut dõquimus
Opusc. Meth. conf. lib. 2. cap. 1. §. 1. n. 6. in simili sic di-
cas, non explicas peccatum quod commisisti, sed aliud,
quod non commisisti: quod esse mentiri in confessione
in re gravi. Si enim diceret concupivi solutam, vel con-
cupivi conjugatam, &c. non verè diceret, si quidem tu
nec solutam concupivisti, nec matrimonio ligatam, sed
abstraxisti ab utraque.

16. Dices, fatebor me concupivisse feminarum. Respon-
deo vel confessarius ex circumstantiis percipit te in fe-
minam indeterminatam oculos mentis concessisse, ut si
sciat te esse advenam in hac civitate, teque concupivisse
feminas, quæcumque obviant tibi fuere, ac propterea in-
cognitas, & sic jam servatur postea monitum, vel non per-
cipit, & tunc vel ille obligatur interrogare, vel tu rem
explanare, ut sciat: An femina concupita fuerit con-
tracta ad conditionem conjugij, vel voti, nec ne.

Morale ratione conscientia erroris scandali, & unionis plu-
rium venialium, & nullius.

17. Si quod est tantum veniale, putet quis per con-
scientiam errantem esse mortale, mortale erit. Item si
quis leve quid agat, v.g. jocosè mentiatur, intendens qui-
dam alterius spirituale, est similiter morale ratione
scandali: sed de præter agemus infra c. 3. §. 2. de postero-
re diximus *Opusc. Meth. conf. lib. 2. c. 1. §. 1. 7.*

18. Denique si quis multa venialia unibilia ad malum
grave committat, graviter peccat: accedit in furto per
modica, & in nonnullis aliis materijs: de qua re ea, quæ
per occasionem diximus supra §. 3. a. num. 15. satis super-
que pro præsentis disputatione sunt.

CAPUT II.

De Voluntario.

§. I. Quid sit Voluntarium.

1. Voluntarium latè sumptum, seu actio latè volun-
taria (quo pacto etiam vocatur spontanea, con-
veniens item brutis) est, quæ procedit à principio in-
telleco cognoscente singula: ita Aristot. 3. *Eth. cap. 1.*

S. Thom. 2. 2. q. 6. *art. 1.* & Theologi communiter. Co-
gnoscunt enim Bruta per suas potentias sensitivas con-
venientiam, vel disconvenientiam aliquarum rerum, v.g.
cibi, vel fustigationis, eamque spontaneè prosequuntur,
fugientve.

2. Liberum autem, seu actio libera, (quo pacto erit
stricta, & magis propriè voluntaria, & differens à spon-
tanea, convenientem solum creaturæ ratione utenti, & præ-
necessaria ad peccatum) est, quæ procedit quidem à
prædicto principio cognoscente singula, sed ita, ut sit
in potestate agentis illam actionem facere, vel non, ita
Azor. lib. 1. c. 3. q. 4. & passim, v.g. Homo, dum per volun-
tatem amat bona delectabilia, (quæ per operationem
intellectus, seu rationis, ut talia cognoscit) ita amat, ut
pollutemare, & possit non amare. Si amet igitur, vel si
non amet, voluntariè ea velle, vel nolle dicendus erit.
Nunc vides voluntarium latè sumptum esse magis latè
patens, quàm liberum: omne enim liberum est volunta-
rium, non verò contra: fateor tamen apud Autores hæc
sæpè confundi.

3. Adverte ipsam actionem, v.g. prosecutionem boni
delectabilis cibi, dici voluntariam, ipsam verò bonum
delectabile, v.g. cibum, dici volitum, seu objectum volu-
tum, & consequenter diserte voluntarium à volito, licet
& hæc non raro confundant Autores.

4. Rursus adverte potentiam illam à qua immediatè
procedit talis prosecutio, esse, & appellari in homine vo-
luntatem: quæ etiam vocatur appetitus rationalis, quia
regi solet ratione: in brutis verò invenitur appetitus,
qui appellatur sensitivus, quia regitur à potentijs sensiti-
vis. Quoniam verò homo aliquando operatur ex ratio-
ne, aliquando verò, more brutorum, ex appetitu sensiti-
vo, idè illi non solum competit liberè operari, sed etiam
operari spontaneè, ut faciunt bruta, & consequenter non
raro sine peccato.

5. Verum quæ regula in discernendi? sit hujusmodi
si actio ab homine fiat ex advertentia rationis, quod tunc
est, quando ratio considerat bonum & malum, honestum
& inhonestum, si inquam ita fiat, erit actio voluntaria
libera, & consequenter actio virtutis, vel vitij, vocabi-
turque propriè actio humana, quatenus scilicet est ab
homine, ut homo est. Si autem non fiat ex advertentia
rationis, sed subito quodam motu animi, absque eo quod
ratio consideret honestum, vel inhonestum, & cilla non
erit voluntaria libera, nec actus virtutis, & vitij, nec digna
præmio vel pœna, vocabiturque quidem actio hominis,
non verò actio humana, cuius conditionis esse motus
primos innuimus supra §. 3. num. 27.

§. II. Quotplex sit Voluntarium.

1. Duplex est. Aliud directè seu in se, aliud indirectè,
& in aliò, seu in causa. Directè in se voluntariè
amas, v.g. vinum, cum illud volens, bibis: at verò indi-
rectè, & in causa amas pollutionem, vel homicidium,
dum videns, quod vinum usque ad ebrietatem bibens,
pollutionem in ebrietate patiens, vel homicidium in ea-
dem patris, adhuc tamen bibis. Dixi (dum videns, &c.)
nisi enim præcognoscas effectum ex illa causa te sus-
cepta, securum, v.g. homicidium ab ebrietate, non di-
cetur, ne indirectè quidem ille effectus tibi voluntarius,
sed dicetur esse merè per accidens: & consequenter non
imputabitur tibi ad peccatum: sicuti, quia avis non præ-
vidit se capiendam ex appulso in viscum, captio illi vo-
luntaria non est.

2. Illud adverte, ad hoc ut tibi aliquid sit indirectè
voluntarium, necesse esse, ut elegeris aliquam actionem,
vel omissionem, quæ tibi sit directè voluntaria, quæ
actio, vel omissio sit, vel causa physica illius indirectè
voluntarij, vel causa moralis: ita S. Thom. p. 2. *quest. 6.*
art. 3. Val. Valq. aliique ibid.

Exemplum causæ physicae habes in ebrietate, quæ ti-
bi est directè voluntaria, & est causa physica dicti homi-
cidij. Exemplum causæ moralis, quæ omnino suppone-